

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การซื้อขายสินค้าล่วงหน้า หมายถึง การตกลงซื้อขายสินค้าที่จะส่งมอบกันในอนาคต ตามราคา คุณภาพ และปริมาณที่มีการตกลงกันไว้

ประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและบางส่วนประกอบกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร หรือประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าเกษตร ดังนั้นรายได้ที่สำคัญของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยได้แก่รายได้จากสินค้าเกษตร แต่ราคาสินค้าดังกล่าวมีการผันผวนสูง เพราะการกำหนดราคาขึ้นอยู่กับความต้องการและปริมาณสินค้า สำหรับสินค้าเกษตรเป็นสินค้าตามฤดูกาลและมีการกำหนดราคาเมื่อสินค้าออกสู่ท้องตลาด ดังนั้นเมื่อถึงฤดูกาลผลิต จึงมีสินค้าออกสู่ท้องตลาดมากเกินไปจนความต้องการ ทำให้ผู้ซื้อสามารถกำหนดราคาได้ตามใจชอบ การที่ราคาสินค้าดังกล่าวมีราคาตกต่ำย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่ ทำให้เกิดภาวะแก่รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงราคาสินค้าดังกล่าว แนวทางประการหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวคือ การวางแผนการผลิตและกำหนดราคาสินค้าก่อนที่สินค้าจะออกสู่ท้องตลาด สำหรับวิธีที่นิยมกำหนดราคาสินค้าดังกล่าวได้แก่การซื้อขายล่วงหน้า

แนวคิดเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าล่วงหน้ามีมาตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ในสมัยกรีกโบราณมีการนำสินค้ามาจำหน่ายส่วนใหญ่กระทำโดยพ่อค้า บางครั้งสินค้าซึ่งนำมาจำหน่ายไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นพ่อค้าจึงทำสัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการสินค้า ต่อมาชาวโรมันเห็นประโยชน์ของการซื้อขายล่วงหน้าจึงนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นเป็นการซื้อขายเพื่อลดความเสี่ยงราคาสินค้าและต้นทุนการผลิตที่ผันผวนตลอดเวลาตามสภาพดินฟ้าอากาศ

รูปแบบของการซื้อขายล่วงหน้าในสมัยโรมันแบ่งได้ดังนี้

การซื้อขายแบบ *Emtio Rei Speratae* ซึ่งผู้ขายจะต้องรับผิดชอบหากไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้หรือเกิดความเสียหายโดยไม่อาจโทษผู้ใดได้

การซื้อขายแบบ *Emtio Rei Alea* ซึ่งผู้ซื้อจะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย แม้จะไม่ได้ผลผลิตตามที่ได้ตกลงไว้ก็ตาม

เมื่ออาณาจักรโรมันได้ล่มสลายเพราะอำนาจชนรุกรานและแนวความคิดทางศาสนาคริสต์ เริ่มมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน แนวคิดที่สำคัญได้แก่ แนวความคิดของเซนต์ออคเวนัส (Aquinas) ซึ่งเชื่อว่าการแสวงหากำไรถือว่าเป็นบาป ทำให้การซื้อขายล่วงหน้าได้สิ้นสุดลงด้วย เมื่ออิทธิพลของศาสนาคริสต์เสื่อมลงและความต้องการสินค้ามีสูงขึ้น พ่อค้าได้นำเอาสินค้าจากท้องถิ่นหนึ่งไปจำหน่ายยังท้องถิ่นอื่น บางครั้งสินค้าซึ่งพ่อค้านำเอาไปนั้นไม่พอกับความต้องการของผู้บริโภคพ่อค้าได้ทำสัญญาซื้อขายเพื่อตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ดังนั้นสินค้านำมาจำหน่ายจึงมีลักษณะเป็นงานฝีมือ เป็นสำคัญ ต่อมาได้มีผู้นำแนวความคิดดังกล่าวไปใช้กับเป็นสินค้าซึ่งมีความแปรปรวนในเรื่องของการผลิต ราคา มาตรฐานและคุณภาพ เช่นแร่ธาตุและสินค้าเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาและต้นทุนการผลิตและพัฒนาเป็นการซื้อขายสินค้านล่วงหน้าในปัจจุบัน

ปัจจุบันการซื้อขายสินค้านล่วงหน้าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือการซื้อขายสินค้านล่วงหน้าแบบไม่เป็นระบบ (Forward Contract) กับ การซื้อขายสินค้านล่วงหน้าแบบเป็นระบบ (Futures Contract)

การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าช่วยลดความเสี่ยงของราคาสินค้าและต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดประโยชน์กับธุรกิจและและรัฐกล่าวคือ ภาคเอกชน การซื้อขายสินค้านล่วงหน้าทำให้เกษตรกรสามารถทราบราคาผลิตผล

ล่วงหน้าก่อนฤดูกาลเพื่อวางแผนการผลิตสินค้า ขณะเดียวกันผู้ประกอบการสามารถทราบต้นทุนและกำหนดราคาของสินค้าที่จะขายได้ ส่วนภาครัฐเกษตรกรถือเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ การที่ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ทำให้รัฐบาลต้องแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร การที่มีการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นการลดภาระในการเข้าไปแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรและทำให้กลไกแห่งราคาและหลักเสถียรภาพของการแสดงเจตนาสามารถบังคับได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนของประเทศต่างๆ มองเห็นความสำคัญของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า จึงได้พยายามพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้แพร่หลายมากขึ้นบางประเทศได้บัญญัติกฎหมายออกมารองรับธุรกิจการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าและมีนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ทำให้ธุรกิจการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าขยายตัวไปตามความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ

ประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและบางส่วนประกอบการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเกษตร หรือประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรที่นิยมทำการผลิตได้แก่ข้าว และยางพารา แต่สินค้าเกษตรทั้งสองประเภทมีราคาไม่แน่นอน มีการผันผวนสูง ก่อให้เกิดภาวะกับรัฐบาลในการเข้าไปแก้ปัญหาราคาสินค้าเกษตร แม้ประเทศไทยมีการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าอย่างไม่เป็นทางการในรูปของการตกเขียว แต่ประสบปัญหาเนื่องจากบางครั้งไม่มีการปฏิบัติตามสัญญาและการไม่มีระบบและกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ทำให้การประกอบธุรกิจประเภทนี้ขาดความเชื่อถือและเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวและการพัฒนาการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

นอกจากนี้ บริษัทซึ่งประกอบธุรกิจตัวแทนนายหน้า (Broker) ในการรับคำสั่งซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า บริษัทคอมมอดิตี (Commodity) ต้องประสบปัญหาด้านภาพพจน์เนื่องจากผู้ที่เข้ามาทำการซื้อขาย

สินค้าเกษตรล่วงหน้า ไม่มีความเข้าใจอย่างแท้จริงว่า การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นอย่างไร โดยมากมักจะเข้าใจว่าการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นธุรกิจการพนัน เป็นสาเหตุให้ผู้ประกอบการที่สุจริต และมีความประสงค์ จะเข้ามาทำการซื้อขายสินค้าเกษตร ไม่เล็งเห็นประโยชน์ในการเข้ามาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างเสถียรภาพด้านราคาและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคอย่างมีระบบ ตลอดจนลดภาระแก่รัฐบาลในการเข้าไปแทรกแซงระบบการซื้อขายสินค้าเกษตร รัฐบาลควรจัดให้มีการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ โดยมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าขึ้นมาใช้บังคับโดยเฉพาะ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงกลไกและรูปแบบของกลไกเกี่ยวกับระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยศึกษาเน้นหนักในสินค้าทางการเกษตรสองประเภทคือ ข้าว และยางพารา
2. ศึกษามาตรการและกฎหมายในการคุ้มครองผู้ซื้อผู้ขายในระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบสินค้า ความรับผิดชอบในการไม่ส่งมอบสินค้าตามสัญญา การฉ้อฉล และกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ซื้อผู้ขายในระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า
3. ศึกษาถึงกฎหมายไทยที่เป็นอุปสรรคต่อระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยศึกษากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายข้าวและยางพารา

3. สมมุติฐานการวิจัย

กฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่เป็นระบบ

4. วิธีการวิจัยและขอบเขตการวิจัย

วิธีการวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ รวมทั้งเอกสารข้อมูลจากบริษัทต่าง ๆ ที่ประกอบธุรกิจการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า สมาคมผู้ประกอบการ และการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าในต่างประเทศ โดยศึกษาวิเคราะห์ประกอบกับวิธีปฏิบัติในการประกอบธุรกิจการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าโดยเฉพาะสินค้าเกษตร

ขอบเขตการวิจัย มุ่งศึกษาวิจัยปัญหาทางด้านกฎหมายที่ใช้บังคับกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า และกิจการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยเน้นวิเคราะห์ลักษณะของสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพื่อหาข้อสรุปว่ารูปแบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ควรจะปรับใช้กับกฎหมายลักษณะใดของประเทศไทยและมีความจำเป็นหรือไม่ที่จะมีกฎหมายเฉพาะขึ้นมารองรับธุรกิจการซื้อขายสินค้าล่วงหน้า

ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงลำดับการเรียบเรียงดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตร ในบทนี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบและโครงสร้างของตลาดสินค้าเกษตรของไทย และความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร ผู้ประกอบธุรกิจการเกษตร ซึ่งมีผลต่อการประกอบธุรกิจการเกษตรและทำให้ราคาของสินค้าไม่สมดุลกับต้นทุนการผลิต ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจดังกล่าวเพื่อจะได้เป็นตัวอย่างและศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาการซื้อขายสินค้าการเกษตรล่วงหน้า โดยศึกษาเน้นหนักถึงระบบการค้าข้าวและยางพาราของประเทศไทย

บทที่ 2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ บทนี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบของการแก้ไขปัญหากับการที่ราคาสินค้าตกต่ำโดยการ ใช้ระบบการกำหนดราคาล่วงหน้าก่อนที่สินค้าจะออกสู่ตลาด เช่นการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

บทที่ 3 การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในต่างประเทศและในประเทศไทย ในบทนี้จะได้กล่าวถึงตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ในต่างประเทศและในประเทศไทยจะมุ่งศึกษาถึงลักษณะวิธีการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า การดำเนินงานของตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า และกฎหมายที่ใช้บังคับกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในกลุ่มประเทศต้นกำเนิดของธุรกิจการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าและในประเทศแถบเอเชียบางประเทศ โดยเป็นการศึกษาพื้นฐานกว้าง ๆ เท่านั้น เพื่อจะได้เป็นตัวอย่าง ในการเปรียบเทียบกับประเทศไทย และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาและวิเคราะห์ ปัญหาเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่จะศึกษาในบทที่ 4

บทที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจซื้อขายล่วงหน้า ในบทนี้จะนำเอารูปแบบของการประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ามาศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อขัดข้องโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบัน กับการประกอบธุรกิจ การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพื่อเสนอแนะวิธีแก้ไข และหาข้อสรุปว่าจำเป็นหรือไม่ที่ประเทศไทย จะต้องมีกฎหมายเฉพาะชั้นมารองรับธุรกิจดังกล่าว

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ ในบทนี้จะได้กล่าวถึงข้อสรุปเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ในต่างประเทศเปรียบเทียบกับ การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในประเทศไทย และความจำเป็นในการที่จะต้องมีการจัดระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าอย่างมีระบบโดยเสนอแนะแนวทางในทางกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้านล่วงหน้า

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะทำให้ทราบถึงระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าและกลไกวิธีการเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า
2. สามารถกำหนดมาตรการเพื่อสร้างระบบการซื้อขายสินค้าเกษตร

ล่องหน้าให้เป็นธรรมแก่ผู้ซื้อผู้ขาย

3. เสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้า
เกษตรล่องหน้า